

Michał Gornowicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-1391-0623

michal.gornowicz@uwm.edu.pl

Uprawnienia dyrektorów wykonawczych w zakresie prowadzenia spraw i reprezentacji spółki europejskiej*

Podstawa prawna działalności dyrektorów wykonawczych wynika z art. 43 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej, stanowiącym że organ administracyjny prowadzi sprawy SE. Państwo członkowskie może przewidzieć, że jeden lub wielu przedstawicieli prowadzi bieżące sprawy związane z zarządzaniem na własną odpowiedzialność. Treść unijnego rozporządzenia nie definiuje pojęcia bieżących spraw. O zakwalifikowaniu danej sprawy jako „bieżącej” decyduje w szczególności jej znaczenie w relacji do rozmiarów spółki europejskiej. Powinno być zatem oceniane w sposób indywidualny¹.

Wyrazem implementacji aktu prawa unijnego do polskiego ustawodawstwa jest uchwalenie ustawy o spółce europejskiej, która wprowadziła nowy dla ówczesnego porządku prawnego monistyczny model zarządzania spółką europejską², polegający na funkcjonowaniu organu menadżerskiego – rady administrującej. Skupiają się w niej kompetencje zarządczo-nadzorcze. Specyfika

* Artykuł napisany pod kierunkiem naukowym dr. hab. Jakuba Ziętego, prof. UWM.

¹ W myśl dorobku doktryny brytyjskiej oraz niemieckiej „sprawy bieżące” należy interpretować jako sprawy życia codziennego, występujące z dużą częstotliwością, mogące być załatwione rutynowo. Znajdują one zastosowanie wówczas, gdy finansowe, ekonomiczne, ale także organizacyjne i społeczne znaczenie dokonywanych czynności będzie relatywnie niewielkie (K. Kohutek, *Rada administrująca w spółce europejskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 10, s. 47). Z kolei przedstawiciele polskiej doktryny przez prowadzenie spraw spółki rozumieją „proces polegający na wydawaniu decyzji, podejmowaniu uchwał, opinii, organizowanie działalności przedsiębiorcy oraz, w pewnych sytuacjach, osobistej realizacji czynności wykonawczych w ten sposób, aby były one zgodne z przedmiotem działania danego podmiotu, w celu realizacji jego zadań i osiągnięcia jak najlepszych wyników gospodarczych (M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 963; A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018.)

² Na potrzeby artykułu pojęcie monistycznego modelu zarządzania spółką europejską określa nie jest również jako jednopoziomowe.

wskazanego wyżej systemu zarządzania przewiduje fakultatywność delegowania prowadzenia spraw spółki na rzecz dyrektora lub dyrektorów wykonawczych³.

W świetle art. 30 ust. 1 ustawy o spółce europejskiej⁴, rada administrująca może powierzyć prowadzenie spraw SE dyrektorowi wykonawczemu albo dyrektorom wykonawczym (delegacja kompetencji), chyba że ustawa lub statut stanowi inaczej. Komentowany przepis ma fakultatywny charakter. Z regulacji nie wynika wprost czy delegacja kompetencji może zostać ustanowiona na rzecz jednego, kilku wybranych lub wszystkich dyrektorów wykonawczych. Członkowie organu nieobjęci delegacją przyjmują wówczas status dyrektorów niewykonawczych odpowiedzialnych za nadzór i kontrolę nad działalnością dyrektorów wykonawczych⁵.

W porównaniu do ustawy o spółce europejskiej, komentowana kwestia została precyzyjniej uregulowana w przepisach wprowadzonych do polskiego porządku prawnego 1 lipca 2021 r. o prostej spółce akcyjnej. Zgodnie z art. 300⁷⁶ § 1 k.s.h., delegacja może zostać ustanowiona na jednego albo niektórych dyrektorów spółki. Zasada ta stanowi zatem wyjątek od kolegialnego charakteru funkcjonowania organu⁶.

Pomimo fakultatywności komentowanego rozwiązania prawnego, jego wykorzystanie leży w interesie spółki europejskiej. Usystematyzowanie obowiązków członków rady administrującej usprawnia jej funkcjonowanie. Z chwilą ukonstytuowania się organu każdy spośród nich posiada te same uprawnienia w zakresie wykonywania czynności zarządczo-nadzorczych, co w praktyce może powodować określone spory kompetencyjne pomiędzy nimi. Konsekwencją prawną wykorzystania delegowania kompetencji jest wyodrębnienie w ramach jednopozomowego systemu funkcjonowania spółki europejskiej osób sprawujących zarząd i nadzór, ponieważ przyjmuje się, że osoby, które nie zostały objęte delegacją, uzyskują status dyrektorów nie wykonawczych spółki odpowiedzialnych za sprawowanie w niej nadzoru⁷.

³ E. Wójtowicz, *Prawo polskie wobec monistycznego systemu zarządzania w spółkach akcyjnych*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2004, t. LXIV, s. 306.

⁴ Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz.U. z 2005, nr 62, poz. 551 ze zm.).

⁵ Na marginesie należy zwrócić uwagę, że polski ustawodawca rozszerzył zakres delegowanych dyrektorom kompetencji, nie ograniczając ich wyłącznie do prowadzenia bieżących spraw spółki, czego wyrazem jest art. 43 ust. 1 ustawy o spółce europejskiej. Zgodnie z jego brzmieniem, uprawnienie dyrektorów wykonawczych niebędących członkami rady administrującej do reprezentowania spółki obejmuje wszystkie czynności sądowe i pozasądowe związane z zakresem powierzonych im do prowadzenia spraw. Uprawnienie te ma zatem ograniczony ustawowo charakter (M. Hejbudzki, *Struktura i kompetencje organu administrującego spółki europejskiej opartej na systemie monistycznym*, „Studia Prawnicze” 2004, nr 4, s. 97–98).

⁶ G. Kozieł, *Prosta spółka akcyjna. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 346.

⁷ *Ibidem*, s. 347.

W treści literatury przedmiotu zakres przedmiotowy delegacji dyrektorów budzi wątpliwości. Arkadiusz Wowerka twierdzi, że delegacja kompetencji nie może dotyczyć spraw związanych z reprezentacją spółki⁸. Literalne brzmienie art. 30 ust. 1 ustawy o spółce europejskiej potwierdza prawdziwość wyrażonego twierdzenia, jednakże treść postanowień statutowych spółki europejskiej może przewidywać rozszerzenie zakresu kompetencji powierzonych w delegacji o czynności związane z reprezentowaniem spółki. Kolejnym potencjalnym rozwiązaniem prawnym, umożliwiającym rozszerzenie kompetencji dyrektorów wykonawczych o reprezentację, jest udzielenie im przez radę administrującą pełnomocnictwa. Ewentualne rozszerzenie uprawnień dyrektorów wykonawczych wynikających z postanowień statutowych spółki lub pełnomocnictwa powoduje dualny charakter ich funkcjonowania bazujący na przepisach oraz wskazanych wyżej dokumentach⁹.

Przez reprezentację spółki przedstawiciele piśmiennictwa prawniczego rozumieją sferę funkcjonowania na zewnątrz, a także relacji z osobami trzecimi. Uprawnienia te dotyczą wszystkich czynności prawnych dokonywanych przez spółkę w obrocie cywilnoprawnym, jak i reprezentowanie spółki europejskiej jako osoby prawnej przed organami administracyjnymi czy też sądami¹⁰.

Podkreślenia wymaga jednak fakt, że podejmowane przez dyrektorów wykonawczych czynności w spółce nie mogą wchodzić w sferę nadzoru i kontroli nad spółką. Dyrektorom wykonawczym sprawującym jednocześnie nadzór nad podejmowanymi przez siebie działaniami mógłby zostać przypisany zarzut o brak obiektywizmu i rzetelności prowadzonych działań.

Prowadząc przedmiotowe rozważania, należy wywieść, że zakres przyznanych dyrektorom wykonawczym kompetencji uwarunkowany jest wolą rady administrującej. Organ zachowuje pełną swobodę w zakresie ewentualnego ustanowienia delegacji. Nie ma on obowiązku skorzystania z niego, a z drugiej strony organ może podjąć uchwałę, na mocy której deleguje na rzecz dyrektorów wykonawczych prowadzenie spraw spółki oraz przykładowo wykorzystując postanowienia statutowe powierzy mu reprezentowanie spółki europejskiej. Wystąpienie komentowanej okoliczności spowoduje w konsekwencji, że dyrektorom wykonawczym zostanie powierzony maksymalny zakres kompetencji¹¹.

⁸ A. Wowerka, [w:] S. Pawłowski, J. Stelina, A. Wowerka, M. Zieleniecki, *Ustawa o europejskim zrępowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej z komentarzem*, Gdańsk 2008, s. 59.

⁹ W analizowanym kontekście polski ustawodawca wykazuje brak konsekwencji. Z jednej strony ogranicza on uprawnienia dyrektorów na mocy ustawy o spółce europejskiej do prowadzenia spraw spółki i reprezentacji, a z drugiej strony – na gruncie przepisów o prostej spółce akcyjnej – dopuszcza możliwość reprezentowania spółki, czego wyrazem jest art. 300 (60) § 2 k.s.h. przewidującego funkcjonowanie dyrektorów niewykonawczych odpowiedzialnych za nadzór.

¹⁰ M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 963–964.

¹¹ Ustawodawca, wprowadzając powyższy wymóg, podkreśla doniosłość prawną dokonywanej czynności. Nie doprecyzowano jednak, jaką większością miałyby zostać powzięta przedmiotowa uchwała. Skoro legislator nie przewiduje kwalifikowanej większości niniejszej uchwały, należy stwierdzić, że powinna być one podjęta bezwzględną większością głosów.

Stanowisko dyrektora wykonawczego może objąć każda osoba fizyczna przy spełnieniu wymogów przewidzianych w art. 18 k.s.h. Ich liczba musi być ograniczona postanowieniami statutowymi lub uchwałą rady administrującej. Dyrektorzy mogą być w każdym czasie odwołani, a ustanowiona na ich rzecz delegacja cofnięta. Rada administrująca może wydawać dyrektorom wykonawczym wiążące polecenia dotyczące prowadzenia spraw SE. Walne zgromadzenie nie może wydawać dyrektorom wykonawczym wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw SE. Ustanowienie delegacji nie uszczupla kompetencji rady¹².

Kolejnym czynnikiem ograniczającym uprawnienia dyrektorów wykonawczych jest art. 31 ust. 1 i 2 ustawy o spółce europejskiej, przewidujący wyłączność określonych kompetencji rady administrującej, co w praktyce oznacza, że kompetencje objęte jego treścią nie mogą stanowić przedmiotu delegacji na rzeczy dyrektorów wykonawczych ani komitetów rady administrującej. Wskazane w treści powyższej regulacji uprawnienia dotyczą prowadzenia spraw spółki¹³.

Dokonując analizy pozycji prawnej dyrektorów w spółce europejskiej, należy wysnąć wniosek, że polski ustawodawca wprowadza szereg rozwiązań, mogących ograniczać ich samodzielność w spółce. Ich działalność ma zatem służebny wobec rady charakter funkcjonowania¹⁴.

Treść ustawy o spółce europejskiej nie określa *expressis verbis* charakteru prawnego dyrektorów, jednakże z treści uzasadnienia projektu przedmiotowego aktu prawnego wynika, że dyrektor wykonawczy będzie „swoistym przedstawicielem spółki w ramach monistycznego ładu korporacyjnego”, co tym samym oddziela jego pozycję prawną od członka organu osoby prawnej czy też jej pełnomocnika¹⁵.

Regulacje prawa europejskiego dotyczące dyrektorów wykonawczych odwołują się nie tylko do jego uprawnień, ale również charakteru prawnego jego funkcjonowania. Ustawodawca unijny w art. 43 ust. 1 rozporządzenia określa ich wprost mianem przedstawicieli spółki. W polskim piśmiennictwie praw-

¹² M. Podleś, L. Siwik, *Reprezentacja spółki europejskiej przez dyrektorów wykonawczych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019, nr 9, s. 42. Może dojść zatem do stanu faktycznego, w którym te same uprawnienie będzie przysługiwać jednocześnie dwóm podmiotom w spółce europejskiej. Powstaje zatem pytanie, który z nich – rada administrująca czy dyrektorzy wykonawczy są władni do realizacji tychże kompetencji. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że wprowadzone rozwiązanie może rodzić chaos prawny polegający na możliwości wystąpienia w spółce sporów kompetencyjnych o charakterze pozytywnym.

¹³ S. Pawłowski i in., *Ustawa o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej*, Gdańsk 2008, s. 61.

¹⁴ Odwołanie członka organu będącego jednocześnie dyrektorem wykonawczym będzie skutkowało odwołaniem go z funkcji dyrektora, chyba że uchwała przewidywałaby inaczej, co wynika wprost z art. 41 ust. 2 ustawy o spółce europejskiej.

¹⁵ Uzasadnienie do projektu ustawy o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej, http://orka.sejm.gov.pl/proc4.nsf/projekty3314_p.htm, s. 16 (data dostępu: 6.08.2020).

niczym konstrukcję dyrektora wykonawczego porównuje się do organu¹⁶, członek organu¹⁷, przedstawiciela ustawowego, pełnomocnika, prokurenta czy też szczególnego rodzaju funkcjonariusza korporacyjnego¹⁸.

Mimo że dyrektorzy wykonawczy nie mają statusu organu, charakter ich funkcjonowania jest zbliżony do członka zarządu dualistycznego systemu. Wskazuje na to ich podobny zakres kompetencji związany z możliwością zarówno prowadzenia spraw spółki obejmującego realizację stosunków wewnętrznych, jak i reprezentację spółki związaną z wykonywaniem czynności w stosunkach zewnętrznych¹⁹.

Specyfika funkcjonowania spółek europejskich wymusza uwzględnienie przy reprezentacji łącznej nie tylko członków rady oraz prokurentów, ale również dyrektorów wykonawczych niebędących członkami organu. Wariantów ukształtowania sposobu reprezentacji jest wiele, ponieważ zarówno ustawa, jak i rozporządzenie nie wprowadzają w tym zakresie ograniczeń. Lidia Siwik i Marcin Podleś wskazują, że jednym z przykładów reprezentacji może być współdziałanie kilku osób o różnych funkcjach, a mianowicie członka rady administrującej będącym dyrektorem wykonawczym, członka rady niebędącego dyrektorem wykonawczym, dyrektora wykonawczego niebędącego członkiem rady, dyrektora posiadającego prawo reprezentowania spółki europejskiej, prokurenta czy też pełnomocnika. Wskazana sytuacja może zatem rodzić dezorientację wśród pozostałych uczestników obrotu gospodarczego²⁰.

Z uwagi na to, że ustawa o spółce europejskiej nie reguluje szczegółowo zasad reprezentacji spółki, należy odnieść się do art. 373 § 1 k.s.h. określającego sposób reprezentacji spółki. Decydujące dla sygnalizowanej kwestii jest zapis postanowień statutowych spółki określający zasady reprezentacji. W przypadku „milczenia” statutu w przedmiotowej kwestii, co do zasady zastosowanie znajduje reprezentacja łączna – przez dwóch dyrektorów wykonawczych lub jednego dyrektora wykonawczego i prokurenta²¹.

Wskazane rozwiązanie zostało przewidziane przez ustawodawcę w treści nowelizacji ustawy k.s.h. wprowadzającej jedną ze spółek kapitałowych o prostej spółce akcyjnej. Polski legislator powinien zatem podejmować odpowiednie działania zmierzające do ujednoczenia systemu prawnego poprzez uregulowanie instytucji dyrektora w sposób do siebie zbliżony zarówno w ustawie o spółce europejskiej, jak i k.s.h.

¹⁶ A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010, s. 571.

¹⁷ J.P. Naworski, [w:] R. Potrzebny, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2011, art. 211 k.s.h., teza 14.

¹⁸ K. Oplustil, *Spółka europejska i europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych. Akty prawne z omówieniem*, Warszawa 2005, s. 58.

¹⁹ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 363–365.

²⁰ M. Podleś, L. Siwik, op. cit., s. 43.

²¹ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 417–418.

Zaprezentowane rozważania skłaniają do wysunięcia postulatów *de lege ferenda* pozwalających usprawnić funkcjonowanie dyrektorów w spółce europejskiej o monistycznym modelu zarządzania. W ocenie autora godne rozważenia byłoby ustawowe poszerzenie przedmiotu delegowanych na rzecz dyrektorów wykonawczych kompetencji o reprezentowanie spółki. Wprowadzenie zaproponowanych rozwiązań legislacyjnych nie zaburzałoby sytuacji wewnętrznej spółki, doprowadzając do usprawnienia jego funkcjonowania. Pomińnię możliwości powierzenia kompetencji związanych z reprezentacją dyrektorom wykonawczym spółki europejskiej może prowadzić do niepotrzebnych komplikacji wewnątrz spółki związanych z koniecznością dokonania zmian treści postanowień statutowych oraz konieczności udzielenia ewentualnego pełnomocnictwa.

Reasumując prowadzone rozważania, należy wskazać, że uprawnienia dyrektorów wykonawczych w spółce europejskiej mogą obejmować prowadzenie spraw spółki oraz reprezentowanie jej na zewnątrz (np. jeżeli taka możliwość zostanie przewidziana na mocy postanowień statutowych spółki europejskiej). Nie ulega jednak wątpliwości, że zakres ustanowionej delegacji nie może obejmować nadzoru czy też kontroli w spółce. Kompetencje te powinny zostać przydzielone dyrektorom niezarządzającym, co zapewnia obiektywizm towarzyszący podejmowanym przez nich działaniom.

Wykaz literatury

- Dumkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Hejbudzki M., *Struktura i kompetencje organu administrującego spółki europejskiej opartej na systemie monistycznym*, „Studia Prawnicze” 2004, nr 4.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, C.H. Beck, Warszawa 2018.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Kohutek K., *Rada administrująca w spółce europejskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 10.
- Kozieł G., *Prosta spółka akcyjna. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Naworski J.P., [w:] R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, LexisNexis, Warszawa 2011.
- Opalski A., *Europejskie prawo spółek*, LexisNexis, Warszawa 2010.
- Oplustil K., *Spółka europejska i europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych. Akty prawne z omówieniem*, Wyd. Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2005.
- Pawłowski S., Stelina J., Wowerka A., Zieleniecki M., *Ustawa o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej wraz z komentarzem*, Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 2008.
- Podleś M., Siwik L., *Reprezentacja spółki europejskiej przez dyrektorów wykonawczych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019, nr 9.
- Wójtowicz E., *Prawo polskie wobec monistycznego systemu zarządzania w spółkach akcyjnych*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2004, t. LXIV.

Summary

Powers of executive directors in managing the affairs and representing the European company

Keywords: commercial law, executive director, monistic model of managing a European company.

The article aims to systematize the concepts related to determining the position and legal nature of executive directors in the monistic model of managing a European company, as well as the scope of powers granted to them by the legislator. It is also necessary to consider whether the governing board has the power to extend the competencies of non-delegated directors. In addition to analyzing the literature on the subject, it will be helpful to answer the above-mentioned issues to consider whether, and if so, which provisions regulating the activities of directors in a simple joint-stock company to enter into force on July 1, 2021, could be applied under the European Company Act. The analysis also requires an assessment of the legal status of non-executive directors in a European company that control the activities of executive directors. The implementation of the aforementioned goals will allow for *de lege ferenda* postulates, allowing to improve the functioning of executive directors in European companies with a monistic management model. The legal considerations made allowed for the conclusion that despite the lack of legal regulations regarding the possibility of extending the scope of the powers delegated to executive directors, no premises are precluding the exercise of this possibility. This solution may be introduced under the content of the statutory provisions of a European company or a power of attorney because no provision of Polish legislation excludes *expressis verbis* this possibility. *De lege ferenda*, the Polish legislator is faced with tasks related to the unification of the legal position of executive directors under the Act on the European Company and the Commercial Companies Code. with regard to the provisions on a simple joint-stock company.

